

nemške terminologije. Seveda pa pomanjkanju »kraških« glagolov niso krivi sestavljavci Terminologije, temveč naši speleologi, ki v skladu s splošno modo uporabljajo tujke, kjer le gre, tem pa morajo spet prirediti vso stavčno konstrukcijo, da potem ne zahteva posebnih glagolov. Temu bi se morali v prihodnje načrtno izogibati, še toliko bolj, ker je tudi v tej smeri že pred dvajsetimi leti storil prve korake premalo upoštevaní Badjura (o. c.).

Seveda pa gornji spodrsjlaji ne kvarijo celotnega vtisa. Slovenski izobraženeec ima pred seboj uporaben priročnik za branje strokovne speleološke literature, to pa je bil tudi namen Slovenske kraške terminologije. Seveda pa smo še daleč od tega, kar si predstavljamo kot izdelano terminologijo že ustaljene vede.

France Šušteršič

Pripombe na Šušteršičevo oceno Slovenske kraške terminologije. F. Šušteršič navaja kot primer, kako je »načelno neupoštevanje ljudske terminologije zgrešeno...« dobesedni prevod nemškega izraza jezersko kraško polje, za katerega se »kar ponuja ljudski izraz jezerina«. V istem odstavku in še enkrat na koncu ocene zameri sestavljalcem Slovenske kraške terminologije, da smo zanemarili zbrano gradivo v knjigi Rudolfa Badjura Ljudska geografija iz leta 1953.

Badjura res navaja izraz jezerina na 255. strani in pravi, da »ni der Morast (Plet.), temveč visoka trava na presihajočih jezerih, ki jo kosé, živina ne mara zanjo, ker je roda in kislá, služi le za steljo«. Če bi ta ljudski izraz, ki pomeni vrsto travja, uvedli za geomorfološko obliko, bi napravili silo ljudskemu jeziku. Načelno vsi soglašamo s F. Šušteršičem, da bi bilo treba čim več domačih izrazov izrabiti za terminologijo. Težave pa nastanejo pri konkretnem uvajanju besed v strokovno izrazoslovje. Zelo zgovoren primer je slovenski ljudski izraz dolina, ki je postala celo mednarodni krasoslovni termin, pa ga ne moremo vpeljati v našo strokovno terminologijo namesto vrtače. Resnici na ljubo je treba še pripomniti, da »jezersko kraško polje« ni dobeseden prevod nemškega izraza. Dobeseden prevod Seepölje bi se glasil jezero-polje. Sicer pa je »jezersko kraško polje« uporabil že J. Cvijić l. 1895 v svoji srbski knjigi Karst.

Kot primer izraza, ki naj bi bil deležen premalo pozornosti in ki bi bil, po besedah ocenjevalca, primeren za svetovno literaturo, je naveden kovk. Ta termin navaja Slovenska kraška terminologija kot samostojen naziv s pojasnilom, da je oblika fosilnega krasa. Znaka, da nek termin sestavljaleci priporočamo v dosledno rabo, knjižica ne pozna, in zato je ta očitek neupravičen.

Šušteršič navaja: »Žal je prevladalo že večkrat izraženo urednikovo mnenje, da izraz jama pomeni v širšem smislu katerokoli dostopno podzemeljsko votlino, v ožjem smislu pa vodoraven jamski prostor«. Diskusija, ali kaže rabiti besedo pečina za vodoravno jamo, ali ne, se je razvnela že na prvem terminološkem posvetovanju, ki ga je organiziralo Geografsko društvo Slovenije v sodelovanju z geološkim društvom leta 1962. Bralcu teh vrstic svetujem, da vzame v roke sestavek Kraška terminologija (GV XXXIV, 1962). Na strani 36 bo ugotovil, da so se tedaj skoraj vsi, ki so se oglasili k besedi, izrekli proti takemu Savnikovemu predlogu. Pečina v Šušteršičevem smislu tudi ni dobila večinske podpore pri posvetih za sestavo kraške terminologije. Zato glavni urednik ne more biti kriv.

Pri škraplji (namesto škraplje, pluralia tantum) je bila ljudskemu jeziku zares narejena sila, toda z določenim namenom. Strokovnjak bo, hote ali neho, kdaj prisiljen opisovati tudi en primer ek škraplje, ki sestavlja škrapljišče, ali pa se sama javlja na goli skali. Sicer pa je pri terminu škraplja pripomba: »najčesče množinsko škraplje«. Nejasno je izvajanje ocenjevalca, da Slovenska kraška terminologija pod vplivom nemških strokovnih izrazov škrapljam tudi drugače niansira pomen. Ali je mišljen dostavek pri defi-

niciji: »V rabi tudi škraplje za skalni kompleks s škrapljami«? (stran 27). To ne more cikati na nemški in mednarodni izraz *Karren*, ki pomeni veliko več. Ta pripomba izvira iz spoznanja, da ljudstvo mestoma tako pravi ne samo vdolbinam v živi skali, temveč tudi vmesni skalni gmoti in včasih celemu kompleksu.

O tem, ali spada abri v Slovensko kraško terminologijo in ali je izraz istoveten s spodmolom, smo na sejah, ki se jih je nekaterih utegnil udeležiti tudi ocenjevalec, dolgo razpravljali. Razprava se je končala s formulacijo, ki je objavljena in kjer je pripisano ob terminu, da je to arheološki izraz. S tem smo njegovo rabo itak omejili.

K vprašanju estavele. Če drži, kar je objavil B. Gèze v Spelunci in kar je povzel A. Kranjc v Naših jamah (14, 1973), je spremljala uveljavljanje besede estavela kot mednarodnega termina dolga vrsta zmot. Njen tragi-komičen razvoj nas spominja na borhaz, to je arabsko besedo, ki pomeni ožino in ki jo je Cvijić kot bogaz uvedel v krasoslovje. Zdaj slovi kot mednarodni termin jugoslovanskega porekla, jugoslovanski krasoslovci pa se je otepamo.

H Kranjčevemu poročilu, ki ga omenja ocenjevalec, pripominjam, da B. Gèze ne zagovarja več besede *inversac* kot nadomestilo za estavelo (glej B. Gèze, *Lexique des termes français de spéléologie physique et de karstologie*. Ann. Spél., 28, 1. 1973, ter ciklostirani mednarodni besednjak kraških in speleoloških terminov v organizaciji Komisije za dokumentacijo oziroma njene subkomisije za terminologijo pri Mednarodni speleološki zvezi, predložen na zasedanju v Olomoucu 1. 1973. Pri sestavi tega besednjaka je B. Gèze zastopal francoske terminologije). Uvaja izraz *perle-émergence*. Izraz estavela se je uveljavil kot mednarodni termin in v našem strokovnem slovstvu. Ker do izdaje naše terminologije nihče, tudi ne ocenjevalec, ki je sodeloval pri razpravah, ni predlagal druge besede, nismo mogli mimo tega termina. Če bi vedeli za Sušteršičev predlog-menjavka, bi ga morebiti pripisali poleg estavele in pustili bodoči rabi, da izbere med obema besedama. Če bi se ozirali samo na čisto poreklo besed, bi nam ostalo najbrž zelo malo terminov.

Se k vprašanju intermitentni izvir. Izraz ni sestavljen, kot navaja ocenjevalec, iz tujega in domačega korena, temveč iz tuje in domače besede. Takega pa slovenski pravopis dopušča. Če je že potrebno navajati slovarje, naj tu navedem Verbinčev Slovar tujk, ki pravi pri besedi *intermitirati* »začasno (se) pretrgovati«, in pri besedi *intermitenten* »v presledkih (nastopajoč)«. Menimo, da je današnje pojmovanje neke besede pomembnejše od prvotnega. V naši knjižici je na 19. strani intermitentni izvir naveden pod geslom zaganjalka. Tam si sledijo: »zaganjalka, minutnik, presihajoči izvir, intermitentni izvir, periodični izvir«. Že iz tega vrstnega reda se vidi, da dajemo prednost domači besedi in da zapostavljamo tujko bolj, kot to po pogostosti v strokovni literaturi zasluži. Besedo intermitentni izvir v smislu prekinjanja ali velikega kolebanja pretoka ne uporabljajo, kot meni ocenjevalec, samo Angleži, ampak tudi Nemci, Francozi, Italijani, Rusi, da o drugih ne govorimo. Ti si pojem latinske besede *intermitto* niso napravili na osnovi Bradačevega slovarja, temveč v tem oziru bolj popolnih slovarjev, ki pri tej besedi dopuščajo ponavljanje dejanja, to je časovno prekinjanje ali poje-manje v krajših razmakih. Naj navedem dva: Lewis-Short, *A Latin Dictionary*, Oxford 1958, Menge-Güthling, *Lateinisch-deutsches und deutsch-lateinisches Hand- und Schulwörterbuch*, Berlin 1911. Tam so tudi navedena mesta iz latinske literature, ki omenjajo besedo *intermitto* v nakazanem smislu. Na primer Cicero, *De or.*, 1.35.153, Kvintilijan 10.6.1.: »quotiens intermissus est somnus« (»kolikokrat je bilo spanje prekinjeno«). Beseda *quotiens* pomeni »kolikokrat«, »kadar koli«, torej stoji samo ob glagolih, ki pomenijo neko večkratnost ali neko ponavljanje. (Citare in razlage mi je posredoval prof. dr. K. Gantar, za kar se mu najlepše zahvaljujem.) Zgoraj obravnavani izrazi, ki jih je navedel ocenjevalec, so po mojem prej primeri ne dovolj pretehtanega pisanja ocene kot pa primeri zgrešene koncepcije Slovenske kraške terminologije. Zasnova ocenjene knjižice je rezultat kompromisa. Ocenje-

valec naše knjižice si je na posvetih in zdaj s pisano besedo prizadeval, napraviti več reda v slovenski kraški terminologiji in da bi rabljene, a neljube izraze izpustili ali jih vsaj označili s črno piko, izumljali pa nove, primernejše besede, druge, kot na primer kovk, pa vidno priporočili. Taka naziranja niso bila deležna večinskega mnenja sodelavcev. Odločili smo se, da naj bo knjiga bolj registrator obstoječe strokovne rabe kot reformator, ker je pač namenjena pretežno nestrokovnjakom. Strokovnjaku smo nakazali vrsto izbirnih besed, med katerimi se naj sam odloči. Strokovnjakom, kot je Sušteršič, itak ne moremo in nismo hoteli zapirati poti pri tvorbi novih terminov, ki jih bo lahko registrirala bodoča izdaja terminologije.

Ivan Gams

Gavrilović Dušan, Srpska kraška terminologija. Kraška terminologija jugoslovenskih naroda, knjiga II. Savez geografskih društev Jugoslavije. Beograd 1974, 73 strani.

Izpod peresa znanega srbskega geomorfologa in speleologa D. Gavrilovića je izšla druga jugoslovanska kraška terminologija. Knjižica ima isti format kot slovenska kraška terminologija, le po obsegu je nekaj manjša. Gavrilović je vse zbirateljsko in redakcijsko delo opravil sam ter je tudi avtor v knjižici objavljenega članka z naslovom: Nekateri problemi kraške terminologije v Srbiji. Iz njega na pregleden način spoznamo, kako so zaporedoma dobivali domovinsko pravico v srbski literaturi posamezni termini, ki so danes sestavni del svetovne kraške terminologije. Cvijić kot nosilec tega razvoja in neprekinjeni pionir jugoslovanske geografije je znal tenko prislusniti domačim izrazom za različne kraške in druge pojave po vsem Balkanskem polotoku. Med njimi se mu je večinoma dobro posrečilo izbrati najbolj primerne nosilke pomembnih geografskih pojmov. Za današnje potrebe nekoliko manj zadovoljive pa so nekatere njegove definicije (na primer za uvalo), ki so še vedno predmet diskusij. Gavrilović ugotavlja, da je prav pri razčiščevanju teh problemov nastala za Cvijićem prevelika vrzel, ker njegovega dela na tem področju v Srbiji niso ustrezno nadaljevali.

Cvijić je »sokriv« tudi za uvedbo termina estavela. Šele nedavna proučitev francoskega speleologa B. Gèzea je pokazala, da se je Francozom zgodilo nekaj podobnega kot Jugoslovonom z mednarodnim terminom dolina za vrtačo. Po njegovem mnenju je Cvijić netočno citiral Martela, ta pa Fourneta. Slednji je s tem imenom označil le nekatere obdobje delujoče zelo močne izvire v Švicarski Juri. Eden izmed njih nosi ime Estabel po stari zgradbi v bližini, v resnici pa je prvotni pomen te besede oziroma estavele staja ali hlev. Podobnih terminoloških zablod in napak je v krasoslovju še precej, posebno kadar tuji avtorji razlagajo izvor besede kras. Gavrilović v članku upravičeno opozarja, da so za razvoj terminologije in upoštevanje novih terminov posebno pomembni različni učbeniki, ki pa bi morali biti zato še bolj kot doslej izpostavljeni strokovni in javni kritiki.

Avtor je zbral skoraj štiristo strokovnih izrazov krasoslovja, speleologije in sorodnih ved. Objavljeni so tudi nekateri termini, katerih rabo opuščajo, pa tudi takšni, ki se še niso uveljavili. Termini, ki jih knjižica priporoča, so opremljeni z definicijami. Gavrilović se pri tem zavzema za večjo ustvarjalnost in iniciativo pri iskanju novih terminov, ki jih zahteva hiter razvoj krasoslovja. Sam tega v celoti ni zmozel in se je kljub ustreznemu pismenemu sodelovanju srbskih geografov pri zbiranju terminov raje odločil za postopno izpopolnjevanje terminologije. To je verjetno vzrok za nekoliko manjše število terminov v primerjavi s slovensko izdajo. Skromnejša je njegova členitev različnih tipov brezen in jam, različnih sigastih oblik in mikrokorozijskih oblik. Zato pa so nasprotno izčrpnije njegove definicije, kar je vsekakor pohvalno. V tem pogledu bi bili slovenski kraški terminologiji potrebni nekateri dodatki, ki bi koristili boljšemu razumevanju terminov, a obsega bistveno ne bi povečali. Vendar to velja le za nekatere